Studia Biblica Slovaca

Ročník 6 2014 Číslo 1

Offprint

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VI (2014), číslo 1
Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Šéfredaktor: Blažej Štrba (Badín)
Redakčná rada: Jaroslav Brož (Praha, CZ) – Peter Dubovský SJ (Roma, I) – Pavol Farkaš (Nitra) – Juraj Feník (Košice) – Sr. Júlia Daniela Iskrová OP (Ružomberok) – Róbert Jäger (Košice) – Jozef Jankovič (Bratislava) – Róbert Lapko (Košice) – Libor Marek (Roma, I) – Milan Sova (Bratislava) – Peter Šoltés (Oestrich-Winkel, D) – Jozef Tiňo (Bratislava) – František Trstenský (Spišské Podhradie) – Pavel Vilhan (Badín) – Sr. Gabriela Ivana Vlková OP (Olomouc, CZ)
Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Výkonný redaktor: Martina Korytiaková
Jazyková úprava: Anna Viglašová
Obálka: Michal Martinka
Na príprave publikácie sa podieľali aj Sinéad Martin a Milan Tomaga.
Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:
Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 26 02, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk,
František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@gmail.com.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe (najlepšie pripojeným dokumentom e-mailu), podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word (formát A4, typ písma Times New Roman, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine a angličtine, zoznamom bibliografie podľa bibliografického štýlu a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Viac na www.biblica.sk.

Objednávky môžete posielať na mailovú adresu vydavateľa (kniznica@frcth.uniba.sk), redakcie (redakcia@biblica.sk) alebo knižnice Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne (kniznica@xaver.sk).

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.
S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014
Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca
Printed in Slovakia, 6/2014.
Vychádza dvakrát do roka.
Cena: 6 €

ISSN 1338-0141
EV 3744/09

TRSTENSKÝ, František: *Prvý a Druhý list Solúnčanom. Exegeticko-teologická analýza*, Ružomberok: Katolícke biblické dielo, 2013. 176 s. ISBN 978-80-89120-39-0.

František Trstenský ako obdivovateľ apoštola Pavla a usilovný biblický bádateľ sa podujal najprv predstaviť osobu apoštola národov v monografii *Život apoštola Pavla* (2011) a postupne zmapovať aj časť jeho literárneho diela v monografii *Pavlove listy z väzenia* (2012). Predložená monografia je teda cieleným pokračovaním autorovho úsilia vydať ďalšie monografie venované ostatným Pavlovým a pavlovským listom. V slovenčine doteraz diela podobného zamerania a rozsahu absentovali, preto je autorova činnosť vítaná najmä zo strany študentov teológie, ale i záujemcov o hlbšie ucelené poznanie Pavla a jeho tvorby v rodnom jazyku. V češtine je podobným ojedinelým počinom tvorba Českého ekumenického komentára k Novému zákonu, v edícii ktorého vyšli k Pavlovi zatiaľ iba komentár k Listu Efezanom od Petra Pokorného (2006) a k Prvému listu Solúnčanom od Mirei Ryškovej (2007). Je preto legitímnou snaha autora zaplniť tento prázdny priestor (na Slovensku i v Čechách, najmä v oblasti Nového zákona) vlastnou tvorbu.

Už v prvej spomenutej monografii si autor jasne zadefinoval metodologický postup práce. Úctyhodná je nielen rýchlosť, s akou doposiaľ tvoril každú novú monografiu, ale aj nadhľad, s akým bol schopný podať syntézu najdôležitejších prameňov svetovej úrovne. Autor sa „nešetrí“ v siahaní po bohatej zahraničnej literatúre, no neobchádza ani tú slovenskú, i keď jej ponuka je doposiaľ úzka. V konkrétnych číslach siahol po vyše 70 štúdiách zameraných na Pavlove listy a osobitne Solúnčanom, ktoré mu poslúžili ako podklad pre tvorbu prvej, všeobecnej časti diela. S pomocou viac ako 50 exegeticko-teologických článkov sa mu zasa podarilo vytvoriť fundované analýzy najstarších Pavlových listov v druhej, komentárovej časti diela.

Autor sa podľa názoru recenzenta úspešne usiluje o cieľavedomú vyváženosť medzi vedeckosťou a nenáročnou čitateľnosťou svojho diela. Na jednej strane totiž starostlivo dokumentuje každý poznatok z bohatej ponuky komentárov a článkov v poznámkach pod čiarou, ako aj tradične vyčerpávajúcim indexom autorov a zoznamom použitej literatúry na konci knihy. Na strane druhej zasa udržiava pozornosť čitateľa prostredníctvom pestrej ponuky vizuálnych nástrojov, počnúc prehľadným delením textu výstižnými nadpismi, odsadením a číslovaním častí textu, až po použitie obrazovej dokumentácie. Vidieť tu osobitnú starostlivosť o výber kvalitných čiernobielych fotografií s vysokým rozlíšením, máp so slovenským názvoslovím, porovnávacích tabuliek podfarbených rôznymi odtieňmi

šedej farby. Toto všetko je vhodne rozmiestnené priebežne tak, že čitateľ počas čítania textu nie je nútený prevracať stránky a dopĺňať si informácie z iných častí knihy. Tak nadpisy, ako aj ilustrácie sú usporiadané vo forme zoznamov na začiatku knihy. Vzhľadom na predchádzajúce monografie si takto autor vytvoril vlastný štýl, ktorým chce čitateľovi uľahčiť systematické čítanie budúcich zamýšľaných komentárov. K rukopisu týchto monografií patrí aj priložený CD nosič s nahrávkami úvah autora o apoštolovi Pavlovi.

Po tomto stručnom opise prvého dojmu z knihy môžeme prejsť k hodnoteniu jej obsahovej stránky. Aj keď autor vyslovene hovorí o dvoch častiach, v ktorých analyzuje obidva listy, hneď na začiatku knihy nachádzame ešte jednu, 20-stranovú časť. Ide o historicko-antropologický úvod o Solúne a o protagonistoch listov pod pomerne všeobecným názvom „Predstavenie problematiky". V skutočnosti tu nachádzame „historické okolnosti", ktoré podľa predhovoru mali byť v prvej časti „analýzy obidvoch listov". V predchádzajúcej monografii k štyrom listom z väzenia však autor pod rovnomenným nadpisom podáva jednostranový všeobecný úvod do celej monografie. Je teda otázne, kam by sa dal tento nadpis vhodnejšie umiestniť, alebo či by sa nenašiel priliehavejší nadpis, napr. „Úvod", „Predstavenie listu" alebo „Okolnosti napísania listu" a pod. Takto by u čitateľa nemusel vzniknúť dojem, že sa autor pri štúdiu listov zameriava iba na súbor nejakých „problémov" v skúmaných listoch. Zároveň by sa autor vyhol nejednotnosti vo vytváraní vyššie spomenutého vlastného štýlu pre nasledujúce monografie.

Bohatstvo faktov v spomenutej úvodnej časti obsahom prevyšuje podkapitolu venovanú Solúnu v monografii *Život apoštola Pavla* (str. 192-198), na ktorú autor odkazuje čitateľa v predhovore skúmanej monografie. Podrobnejšie sa tu venuje najmä otázke nezrovnalostí s chronológiou rozprávania o Solúne v Skutkoch apoštolov a v prvom liste Solúnčanom a podobne aj s postavou Pavlovho spolupracovníka Timoteja.

Prvá časť analýzy obidvoch listov sa pridržiava ohlásenej schémy: „autorstvo, miesto a čas kompozície, literárna štruktúra a špecifiká konkrétneho listu" (str. 18). Práve tie sú prínosom a výrazným obohatením tejto štúdie, už aj vzhľadom k jestvujúcemu českému komentáru k Prvému listu Solúnčanom, a to v otázkach žánru a formy. Najdôležitejším príspevkom tejto časti pre oba listy je podkapitola „Štýl a slovník", ktorá poukazuje na jedinečnosť listov prostredníctvom slov nachádzajúcich sa iba v danom liste, ako aj pomocou porovnaní oboch listov s textami Starého a Nového zákona.

Druhá časť prináša komentár podľa vlastného návrhu štruktúry, v ktorej autor člení oba listy podľa témy. Patrične to dokumentuje výraznými podnadpismi so súradnicami. Ďalej v každej časti uvádza kurzívou grécke kľúčové slová vo

fonetickom prepise do latinky a za pomlčkou ich slovenský význam. Takto je čitateľ vtiahnutý priamo do textu, pričom nie je nútený ovládať gréčtinu, a predsa s dôverou spolu čítajú originálny text. Autor ani nezaťažuje čitateľa gramatickými analýzami, ktoré by nevyhnutne nepomohli lepšiemu pochopeniu výkladu. Komentár je riešený tak, aby sa dal súvisle čítať so slovenským prekladom Písma v druhej ruke.

Pochvalu si zaslúži vyvážený prístup autora k polemike o Pavlovom autorstve Druhého listu Solúnčanom. V predhovore síce jednoznačne tvrdí, že sa venuje štúdiu „prvých dvoch Pavlových listov, ktoré sú zároveň najstaršími spismi celého Nového zákona“ (str. 18), pritom však neignoruje nezanedbateľne početnú skupinu odporcov Pavlovho autorstva, do ktorej mimochodom patrí aj spomínaný český komentár M. Ryškovej. Autor sa snaží o maximálnu vecnosť pri uvádzaní dôvodov pre a proti, a tak na záver diskusie plne súhlasí so zmierlivejším riešením pod vplyvom najnovšieho komentára od Yanna Redalié (2011), podľa ktorého 2 Sol je „predĺžením“ alebo „relektúrou“ 1 Sol, i keď tento pohľad neberie do úvahy historické okolnosti vzniku listu (str. 113-117).

Na záver treba vyjadriť nádej, že sa F. Trstenskému podarí úspešne pokračovať v plánovanej sérii monografií, ktoré by mohli rozšíriť čerstvé pohľady na Pavlovo dielo. Keďže autor venoval túto monografiu ako poďakovanie za dar života a viery pri príležitosti svojho okrúhleho životného jubilea, aj recenzent mu úprimne praje dobré zdravie i vytrvalosť v behu života, vrátane písania ďalších komentárov, a v odhodlaní zachovať vieru až do konca.

Pavel Vilhan

Contents

Treaties

Adriana ALEXYOVÁ
The development of the theories on development of the biblical monotheism and the theory of Mark S. Smith 1-22

Federico GIUNTOLI
The eternal contradictions of David. The case of 2Sam 24:1-25 23-40

Blažej ŠTRBA
From contemplation to the praise of the winged guardian. A theological shift inside the Psalter in Ps 63:3-4 41-69

Jozef TIŇO
Chronicles and the Final Edition of the Psalter: Comparing the Theologies 70-80

Juraj FENÍK
ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς: Jesus on the shore in John 21 81-111

Abstracts and reviews 112-133

Communications and references 134-136

Obsah

Štúdie

Adriana ALEXYOVÁ
Vývoj teórií o vývoji biblického monoteizmu
a teória Marka S. Smitha 1-22

Federico GIUNTOLI
Večné Dávidove protirečenia. Prípad v 2 Sam 24,1-25 23-40

Blažej ŠTRBA
Od pohľadu k oslave okrídleného ochrancu. Teologická zmena
v žaltári prostredníctvom Ž 63,3-4 41-69

Jozef TIŇO
Knihy kroník a záverečná edícia žaltára: konfrontácia
rozdielnych teológií 70-80

Juraj FENÍK
ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς: Ježiš na zemi v Jn 21 81-111

Abstrakty a recenzie 112-133

Správy a oznamy 134-136

ISSN 1338-0141 **www.biblica.sk**